

Előfizetési árak

Egész évre . . . 5 frt — kr.
Fél " . . . 2 frt 50 kr.
Negyed " . . . 1 frt 25 kr.
Tanulóknak egy évre 3 frt — kr.

Hirdetések

■ legújafonyosabban számítottak.

B A J A

vegyes tartalmu hetilap

Szerkesztőség

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
Hochhaus-tétele 42. szám.

Az előfizetési pénzek és hirdetési díjak Némay Lajos könyvnyomdájába küldendők.

Megjelen minden vasárnap.

Egyes számu ára 8 kr.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Az ünnepély.

Az egész ország telve van magasztalással, hogy Baja város községe főnyes ünnepélyességek mellett jelleme meg szülőite, az országnak is dicső költő Tóth Kálmánnak szülőházát.

Helyesen van ez így, legyen az ő emléke lelesítő rák bajaiakra, birjunk egy pontot, hol ifjaink áhitattól eltelve lelkesedjenek szülővárosuk és hazájuk jöléire iránt.

Nem akarunk részletes vázat mutatni az ünnepélyekről, közönségünk apraja-nagya szamos variatioókban olvasta, sőt közvetlenül szemtanúja is volt azoknak, de ha ezt nem teszük is, kötelességet teljesítünk akkor, midőn a szobor-bizott-ág fáradszóna tagjainak, a hatóságoknak, a közönség minden egyes tagjának köszönetet fejeztünk ki.

Baja példája, vendégszeretet, kegyetele azon nemes eszmék után, miket az elhunyt költőnk személysített, a megszerve viedkről megjelent vendégek által magasztalva, nyújtja az elismerést mindazon fáradozásokért, melyek kitűnő összehangzatban oldották meg az ünnepélyességek programját.

Adjon Isten több, sok ily várost az országnak. §.

Drescher Ede polgármester

megnyitó beszéde.

1884. évi szeptemberhó 21-én.

Milyen tisztelt hölgyeim és uraim! Mintha ezen alak dszt öltve, élön állna kfzénk, a dicsőségnek és az öröknek felragyogó sugarával jóságos arcza, ragazkodásának szeretetének kifejezésével a rög-höz, hol bölcsője ringott és a körhöz, melyből nemzetünk társadalmi és irodalmi kitűnőségei, büszkségei ma ő köréje gyűltek; mintha a fűbajis lantján újól felzendülének fenkölt lelkének ama magasztos érzeménnyel, melyeket a szerelem és lártságsz zengetes nyelvéen hazája és szülőföldje iránti odanót szerette bensőségével édes damból ontott;

TÁROZA.

Tóth Kálmán emlékünnepen.

— Baján, 1884. szeptember 21-én. —

Ki lent pihen már mély sírjában,
Órók nyugágyán, csöndesen,
Almatlan álom nyugalmában:
Dalnok! rólad emlékezem.
A szeretet varázs-ásvával
Előhívlak, jelölj meg itt!
Hol anyj sziv és elme rád vall, —
Lásd: itt vannak szeretetted!
Itt all a ház, melyben születél,
Márvány hirdeti rajj! neved;
S bár egy nemze fáv llettél,
Érezd az öröm-könyeket,
Miket lozel sírok ormáról
Harmat képeben hord a szél:
Bennök dicsőség fénye lángol,
S szerető anyja-sziv beszél!

Az ifjúság virág-füzérrel
Kerül nyugodt neved;
Ennek becével vajh mi ér fel —
A sófét anyszet felett!
Szerelmi dalaid hangjában
Gyönyörködök anny kedél:
Szíved megdöbben bennök lényen,
S édes bánatban vezérek el.

Itt van a nép, ki tisztelettel
Ajákra vette dalaidat!
Dicsőséged hol örökök él,
Mert minden dal egy hódolat,
Melylyel nép emlékednek áldoz,

mintha csak hívő szelleme szállt volna kebléinkbe, hogy ezen ünnep ne csak az ő emlékezetének, hanem annak a magyar irodalomnak is ünnepve vájék, melynek a dicsőült ép oly avatott, mint tenoritáhtalan barczosa volt:

a nemzet a hozzá felve, kerlőn intőzött szerény szavunkat megháláta és legjobbat küldé hozzánk, hogy a költő iránt, kinek dalai bezengett az egész országot, felsírtak a hármas betcz ornain és az a föld arany kalászokban ringó rónán, a nyitrttyú hurlyról ugy, mint a fonólányok nézharharmatos ajkairól, hogy a költő iránt neszak sziv óvatosa, neszak szülőmogyéj, hanem drága hazája, édes mindene, a nemzeti irodalom — őszinte elismerésének és kegyeletének adóját rója le.

Legyenek ezért mandanyian átvőz, igen tisztelt hölgyeim és uraim!

Legyenek átvőzölve és fogadják részemről e város élás közönsége nevében szívem mélyéből érred köszönetemnek őszinte kifejezést a magyar tudományos akadémia, a Kistaludy és Petőfi-társaság, Bács-Bodrogh vármegye, Budapest főváros, sz. kir. Szabadka, Zombor és Újvidék városok küldöttel, Bács-Bodrogh vármegye, ugy Szabadka és Baja városok fősőpójai, a művészek, a hírvárosi sajtó képviselői és a város összes vendégei ama nagykegyű kitűntetésért, hogy szerény ünneplőinket, melyet mi is csak egy nagyobb, hamozódó esemény biztató előhirdetőként tekintünk, megjelöltükkel és közreműködésükkel oly ragyogóvá emelni méltóztattak.

Fogadják városunk kedves vendégei lelkem mélyéből érred üdvözlömet. És hogy megjelenésük feletti örömmük mily benső, bíráink mily határtalan, nézrek az öröm és hála-könyvekben szerette főző szemeket, nézék meg, mint reszket fel örömben ez az egész fezzek, melyből perszánk oly korán elköltözött, a melyből pedig oly szeretően dalolta világgá:

Szép vagy szülőföldem, Istenem be szép vagy!
S elgondolom mikor tájaidat nézem
Hát még minő lehet, mily gyönyörű lehet.
Egy boldog szemében!

Oh ha nemcsak elgondolni, de átérezni is bírhatat volna ezt, dicső lélek, velünk itt, ezen ünnepélyes pillanatban, a midőn mindanyuinknak lelke az örömtől és boldogságtól oly hangosan feldobog.

De hát:

Virágok kert a keltő szíve
És másnak termt a virágok . . .
— — — — —
És pillangó a költő lelke
Szívedny pillangó! Néki megesset,
Áldaj boldog a pusztá kerest.
Mig összetekét őt a tövisok!

A völgy, halom, erdő, berek,
S odalét téged magához,
Hogy volod együtt zengjenek.

A hord-öröm, hord-bánat
Mindem lélekben érzed,
Melyen dalodnak hangja áthat . . .
Oh, legedűsöd emléked ez!
Knyhen, monolyban váltakozva
Győgyítáted a sebeket:
Az itt szíved mélyéből hozza
Az igaz hazaszeretet!

A udérnyeknél oltart épít
Lelked és azon áldozk!
Midőn ennek zenged szépségét:
Egyetlen vagy, — nincs másodk!
Magasztosan hangzik az ének
Lantodról, a nyujtasz koszorút
A hazá nemes övezvények,
Kinek örök gyász sorsa jut . . .

Megmutatód kalváriáját
A nemzet szenvedéinek,
Hol tiszehárom búró árnyát
Vértanúk vére festi meg!
Bús ószí színek zúgásával
Zengsz bucsuzató éneket,
— Majd lelked minden sárgával
Ragyogsz a zord sírok felett!

Élő szobor vagy — holt porodban
Halhatatlan — szívtök előtt;
Mert szíved nemcsak dalban dobban
Melylyel hódítasz szívet, velőt:
Széll szemedben villám égett,
Kedvedben kardot forgatál . . .
Oh, látjuk az ifjú hódvétel,
— Jelgysz: szabadság . . . hála!

Tóth Kálmánt összetekétek. Ő keveset volt földg, egyetlen sokat szenvedt el, míg negydelő év előtt szenvedésen megkényorult a jóskáro halál.

Elköltözött a költő, de lelke élveit belten alkotásában köztünk él, és élni fog mindig, míg az általa oly ékesen me-dalolt, most már lassan kanyargó Sugozica partján magyar lakik és az ének anyagaaként alattunk óriás medrelben, tengeryei hullókkal elhőmpolygó Duna ezüst tőkören magyar szem pihen; elköltözött a költő, de szelleme köztünk él és örökon élni fog, hogy megtanítson bennünket imádni e hazát, szeretni mindent, mi szép és nemes, és hogy késő utódnak is már a dajka dalával tanulják meg azt a legszentebb imádszót, a mi a Kárpát októli Adrián milliók ajkán tör fel a Mindenség Urához:

Oh Isten! Áld meg a magyart, és add, hogy hazánk nemzeti nagysága dicsőségében évezredekben át éljen!

Tóth Kálmán szülőháza előtt.

(Baja, 1884 szept. 21.)

Vadnay Károly beszéde.

Áldott a föld, mely szűli és nagyra-besülí a jókat, a jeleseket, mert ha nagyra-besülí: kieleblő fognak is mindig támadni jők és jelesek.

A hazai újabb lya ama nemes érzésű daloka, kinek születését ez örökben a szülőföld kegyeletének termékenyítő verőfönye mellett ünnepljük: embernek, költőnek, hazafinak egyaránt jó, egyaránt jöles volt, eltelve minden szép és nemes iránti fogékony-sággal, az igaznak szeretetével s a hivatásból érred kötelességek teljesítésének becsavárvál.

Mindenek fölött a sziv embere, ki jogal énekelhethe magáról:

"Hisz én szeretetét dalolbam örökke,
Hisz én a szeretet, sziv költője vagyok."

E sorokban is nagyon igazat énekel. Szíve, mely érzésketől, vágykötől, sóvárgásoktól túlaradt, tette őt szerencsés költővé és boldogtalan emberre. Szíve adott életnek és írni működésének gazdag tartalmat; az egyszerű szíve is gette előt életkorban mely rendszeren meg a munkabírás gyümölcsőző idősáka szokott lenni. Mind a mi feje és gyász volt az ő életében: szívéből éredt.

Szerencsés költőnek mondam és az is volt. A muszatól ihletett, nemzetétől buzditást kapott. Lantfűjás korán hódított, mert szívehez szőt s a ki a szívéhez szót, azt megérti mindenké. Szerelmi dalát már igen ifjú korában közalokáló váltak szalonokban és a nép ajkán; hazafias költeményeit sürűn

És midőn meghalt a szabadság,
Kinos volt élni minékünk!
Kik kalodainkat faragták,
Mi azokon csak nevetünk . . .
Honnét van ez? . . . A rém fejére
Csörgő-sípokat húzott kezéd;
S bár szívrág még szívünk vére,
De jó jel: — ajkunk már nevet.

Ébresztő hajnal madarának
Szava volt akkor hű szavad;
Hol ránk új napok virradának,
Már jötetted a sugarat:
És láttuk lelked játszi fényét
Czikázni kemor ég felett,
Mint olthatatlan tűzes követ,
Mely lelkünkbe szikrát vetett!

E szikra gyűtt ma fényes lángra,
Hogy ünneplőnk tőgedet:
Szülő-városod fia, lányá —
Koszorúzába emlékedet;
Fartársaid, — barátid serge
Tisztelegre megjelen,
Hogy városoddal együtt zengje
Dicsőséged ez ünnepen!

Dalnok valál! . . . Im koszoruid
Halhatatlanságod hirdetik!
Az idő vénül — s mindent újít,
A követők a szívekig!
De e márvány anyabettől
Orvok hírdesek neved, —
Mondván: Szíved nem tud kihálni,
Az most is ég . . . dalol . . . szeret . . . !

Komócsy József.

szavalták országszerte; könyvei, lapjai közeletheek örvendtek, irodalmi legelősi intézetek pedig, a mint csak tehettek, siettek őt keblekbe fogadni.

A legáltalános érzés: a szerelom hovatott daloka volt s a legmagasztosabb érület: a konszeretet lelke-étl-ékesse. — Amabban saját jellegű lyrics, embenben a nemzeti költészet állandó hagyományának gyarapítója Mert a költés felettl fogva a hazafias-ág orvosainaval bír s nemes egy hímjait tevő alakja sem, mely e vonásokkal bírjával volna. Nem csak költő, nem csak nyelv-művész: hazafias is kívánt k lenni nyelv, éleszve a nemzeti törekvészeket, dicsóítva a hazát dicsőségében s vigasztalva gyászában.

A mi költőnk is, kinek bölcsége egykor e helyen ringott, habár koszorujának legteljes bb, legajátottabb v rágait a szerelom érzésének és hányatásának köszönheté: egész lelke: buvásva a hazafias-ág egyéneke ama zord időben, midőn a vigasztalan, hozszu, sófét éjszakának ugy szóván csak a költők voltak világító, bizató fényei, a parlamentjél megfosztott nemzetnek egyedüli szónokai, a hit nemző megfogott olajú lantpájának tápláló, biva az eljövendő jók időben, melynek napja — hála a gondviselőnek — utóbb fel is virradt reánk.

Mind-nki tudja, kivált e hálás emlékezetű városban, hogy Tóth Kálmán az irodalom lány különfele ágában szolgálta buzgón a nemzet jogos sóvárgását. Mint lyrati költő magasztalta a hazát és őserője népi, siratta az áldozatokat, vértanukat, dicsőit: a hőseket; mint drámaíró, nemzeti királyokrol alkotó művet s még miit vigjátékrol is, mielőtt a társadalmi fónásokhoz fordult volna, egy nagy fejledelem és egy hős egri lány képet lészt élezesérettel; mint lapszerkesztő, főleg rendkívül elterjedt éleztalpjában a fölpezsédő nemzeti közérzuleter hatott élénken, gyönyáink. elmisségének összes fegyverzetét a hazá ellensége ellen fordítva, és soha, de soha nem személysédek magyar hazafiakkal, ha azok más polt íkai hitet vallottak is, mint ő.

Mindig talpon állt a magyar nemzetiség szolgálatára, akkor is, midőn érzékeny szíve erőseket kapott érzelmi világának zivatartól közt, mert az a csásos forrás, melyly ő álmaiban a Parizád arany vízenek látott, a valóságban nem egyszer soldorta őt bős folyamként szírték és örvény-közbe, elnyelessly fenyegette hajóját, melyen hiba kereste az ígért fölaját: a szerelmi boldogság éden szigetét.

A mai napon nem nekem jutott a hivatás, hogy fesszem részletesen és teljes képban a költő pályáját és működését; de a szülőföld e kegyeltes pontján, szemben az emédtőlval megjelölt házzal, ki kell emelnem az ő költszetének egy erős és fényes vonását: a szülőföld lángoló szeretetét. Ebben ő mindig ugyan-egy és szikrád maradt, mely a szerelom csodálatos hányaték, változatossá tette lantjának hangjait, töpröngővé elméjét, bánatosát életét.

Minden érző szívre élénk erővel hat a szülőföld varázsa, az első nagyobb benyomások édes em ékezte. Hát még oly érzékeny, fogékony természet re, minővel elhunyt barátunk birt. Midőn ő "a nagyvilág fia" lett, még hazánk lövárosában is, mintha csak külföldön, udgen nép közt lakott volna, va őt honvágyat érzett, valahányszor szülővárosára gondolt. "Honvágy"-nak is ezimozná ama kö temény, melyben panaszkodik, hogy "magyon kesi neki ott az a nagy város", nagyobb neki a kiesi község, ahol ciltőny gyermek-ifjúságot; oda hazza szíve! S ide teve, mily gyönyörrel fordult "A nép-ét", mely nem kosoresó, "mert isten vagy magá, de egy nagy erd fentartja mindig ősi jelmetet." S mily színekben ragyogott előtte a szülőföld, melynek vadekét ugy nézte, mint "a bús gyermek vidám anyja arczát", felkiáltva: "ha mindentűt jó is, hej de legjobb atthon." S mily édesfogy hangban végződik a "Szülőföldem tája":

"Szép vagy szülőföldem, nekem is oly szép vagy!
S elgondolom mikor tájaidat nézem:
Hát még minő lehet, mily gyönyörű lehet.
Egy boldog szemében!"

És a "Hazatérés"-ben honvan áldja még a folyót is, a mely hazá hozza; sir örömben a kis lakó elüt, a hol szeretettel várják; édes anyja, kinek olvaskönyve az imádságoskönyv, aytja, kis Luga, meg az útjövő szomszodok egész koszorút képeznek körülte, a szeretet koszoruját, mely édesb neki, mint a hirtvő koszoruja. S midőn "édes anyja óleben van feje": feleli a halhatatlanság, hirtvő, szerelom kirzó ábrándjait s érzi, hogy nem neki

VII. évfolyam.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS
A KÉPES

Családi Lapok

szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilapra.

Felélős szerkesztő: **KOMÓCSY LAJOS.**

Lapunk — társai között legnagyobb eltejesedésként — immár **hetedik** évfolyamát éli. Műtán kívánatra mindenkinck küldünk mutatványzámat s egészen tájékozott előfizetési felhívást, e helyen csak röviden emlékeztünk meg a közkeletűségnek örvendő lapról. — A „Képes Családi Lapok” **három ivnyi** tartalommal jelen meg a legrészletesebb kiállításban, szép fényes, színes borítékokkal. — **Minden szám sok művészi kivitelű képet hoz.** A lapban vannak eredeti s a külföld legnagyobb íróiból fordított rövidebb regék, elbeszélések, rajzok, életképek, humorosok; eredeti s más költemények.

heti tárcák, ismertető, tudományos cikkek, a főváros, vidék s külföld válogatott, fontos hírei; az irodalom és művészet körében felmerülő minden mozzanat. — Minden számban **egy ivnyi külön regény melléklet könyvalakban** — **HUMOR** rovat, leggyakrabban **képekkel** Havonként „**Növilág**” című dívatlap számtalan képpel, szabászrajzot stb. is jár **ingyenes** melletteképp. A boríték telve a komoly s tréfás talányok minden lapjával. A **talányfejtők** között gyönyörű olajnyomatú képek (díszes aranykeretben), regények stb. sorsolhatnak ki.

A folyó évfolyamban külön regény-melletteképp „**Scarpa Rachel**” kitűnő cselekménygazdag, érdekesítő regényt adjuk.

Mutatványzámat a kiadóhivatal kívánatra bárkinek küld bérmentve.

Előfizetési ár: egész évre **6 frt.** félévre **3 frt.** negyedévre **1 frt. 50 kr.**

MÉHNER VILMOS kiadóhivatala: Budapest, papnövelde-utca 8. szám alatt.

A t. cz. magyar olvasó közönséghez!

Tisztelettel értesítjük a t. cz. magyar olvasó közönséget, hogy „**Gondülő**” ezimen új szépirodalmi heti lap jelent meg kiadásunkban, melyre vonatkozó megismertetőjűk következő programunkat:

Távol tartva magunkat minden pártoskodástól, azt a feladatot tűztük magunk elé, hogy lapunkat a legszigorúbb erkölcsi elvek szerint szerkesztjük, úgy hogy azt minden anya bátran adhatja szerető leánya kezébe; a magyar irodalmat tehetségeink szerint fogjuk ápolni, és nemzetünk kedveit irónak legjobb munkáit közöljük, különös súlyt fektetve a regényirodalomra adni fogunk beszéleteket, költeményeket, vidámító humorosokat, a köznevelést előmozdító természettudományi, földrajzi, ország- és népismereti vázlatokat, a kertészetet és háztartást érdekli tanulságos közleményeket, azonkívül tekintettel leszünk a jelesebb külföldi regényekre is.

Támogatva legkiválóbb írónk által, minden törekvésünket oda irányozzuk, hogy lapunkat folyvást tökélyre hozzuk és emeljük, hogy oly családi lapot nyújthassunk a hazai olvasó közönségnek, minő, tekintve a legnagyobb gondnal választott, dús tartalmat, a pompás kiállítást és a fölöttébb olcsó árt, hazánkban mostanig még nem jelent meg és — joggal mondhatjuk — **mely a házagot kitölteni lesz hivatva.**

Első számunkat következő munkatársakkal kezdjük: **P Szathmáry Károly, Mikszáth Kálmán, Kazár Emil, Margitay Dezso, stb.**
A második számban érdekesítő, nagyobb szabású történeti regényt kezdünk meg **P Szathmáry Károlytól** ez címen:

„**SZÉKELY TÁMAD, SZÉKELY BÁNJA.**”

A negyedik számban **Mikszáth Kálmán**, fiatal írónk e matadorja szokott kedémmegragadó módonál is kisebb regényt fog közölni a fővárosi életből.

A hatodik számban nagyobb társadalmi regényt kezdünk meg **dr. Sziklay Jánostól.** Szívesen és lelkesismeretesen tartva szem előtt programunkat, az a biztos remény keletkezett minket, hogy a „**Gondülő**” kedvelt olvasmányává válik minden művelt családi

körben és érdemes lesz arra, hogy valóságos gondfűző legyen és valódi hazi kincsét képezzen arra nézve, ki szünőrában érdekes olvasmányt akar foglalni.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:

A „**Gondülő**” szépirodalmi hetilap, megjelen minden vasárnap 3 ivnyi tartalommal, azonkívül a képes czimlappal ellátott borítékon két oldalnyi hasznos tudni valóval és talányokkal, a következő előfizetési árak mellett:

Egy évre **6 frt.** félévre **3 frt.** negyed évre **1 frt. 50 kr.** Egy-és szám ára **15 kr.**
A jutalmat illetve is arra törekedünk, hogy előnyt nyújtsunk t. előfizetőinknek. Tetemes áldozatok árán azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy kizárólag előfizetőink számára olajnyomatú, eredeti magyar festményeket sokszorosítottunk, minck következőben minden feléves előfizetőnknek **egy**, az egész éveseknek pedig **két** képet adhatunk. E képek jól és tartósan készített, mosható arany keretben, **84 cent.** magasak és **70 cent.** szélesek, egészen keszen a felfüggesztéshez, és egy darab ára csak is **2 frt.** — E képek a következők:

Szent István király. — Kossuth Lajos. — Deák Ferencz. — Petőfi Sándor. — Vorosmarty Mihály.

Továbbá a következő életképek:
Vasárnapi mulatság falun. — Czigány tanya az erdőben. — Csikós élet. — A puszták fia
Mutatvány számokkal szívesen szolgálunk díjtalanul és bérmentesen, gyűjtőknek 10 előfizető után egy tiszteletpótdányt adunk.

A t. cz. hazai olvasó közönség részéről éniék részvételre számítva, reméljük, hogy vállalatunkat a tőkély legmagasabb fokáig emelhetjük és tisztelettel kérjük hazai irodalmunk becses pártfogóit, hogy munkét e hazafias vállalatunk előmozdítására tehetségek szerint pártfogolni kegyeskedjenek.

Tisztelettel
a „**Gondülő**” szerkesztősége és
kiadóhivatala
Budapesten, belső dob-utca 14.

BROGLE JOZSEF

gép- és rostalemez-gyára
BUDAPEST gyár: külső váci-ut.
Raktár: váci-körút 68.

Ajánlja minden gazdasági kiállításon kitüntetett

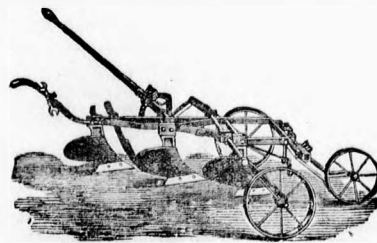
Trieur-jeit

váltható szitákkal.

Gabona tisztító-rostákat.

Tengeri-morzsolókat.

Lyakasztott és hasított lemezeket, malmok, mérészeti és technikai czélokra

járgány-cséplőgépeket

Továbbá e téren a legújabbat:

SCHMID H szabadalmazott nemzeti rostát,

1882. augusztus 3 án 17,567. sz. alatt szabadalmazva mint egyedüli jogosított gyártója. Nagysága: 4' 4" magas és 2' 4" széles, sulya 50 kiló, ára 48 frt.

Arjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Ügynökség és raktár B a j á n: **Grosz Henrik** és társánál főutca, 275. szám.